

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Podsekretarz Stanu
Andrzej Wyrobiec

DPAiF-WA.552.10.2024.ES
Warszawa, 30 lipca 2024 r.

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich

ePUAP

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo o sygnaturze **VII.712.1.2020.AMB**, które wpłynęło do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego zawierającego prośbę o zajęcie stanowiska w sprawie rozważenia zasadności wprowadzenia zmian prawnych w zakresie stosowania 50% kosztów uzyskania przychodów dla artystów świadczących pracę w oparciu o umowę o pracę, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że w piśmie swoim Rzecznik posługuje się pojęciem niedookreślonym „przedstawiciele środowiska twórczego”, bez wskazania o jakie konkretne typy twórców lub zawody chodzi. W przedstawionym przez Rzecznika wywodzie znaleźć można odniesienie do orzecznictwa, które odnosi się w swojej treści do sytuacji muzyka zatrudnionego na umowę o pracę w filharmonii oraz nauczyciela akademickiego w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742). Zgodnie z art. 116 ust. 7 w/w ustawy *wykonywanie obowiązków nauczyciela akademickiego stanowi działalność twórczą o indywidualnym charakterze, o której mowa w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2509)*. Oznacza to, że całość działalności podejmowanej przez nauczyciela akademickiego w ramach łączącego go z uczelnią stosunku pracy jest rozumiana jako działalność twórcza. Takiego dookreślenia nie znajdziemy w stosunku do wszelkich „przedstawicieli środowisk twórczych”. Zgodnie z art. 26a ust. 2 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 87) *osoba zatrudniona w instytucji kultury do wykonywania pracy polegającej na tworzeniu, opracowywaniu lub artystycznym wykonywaniu utworów w dziedzinie teatru, muzyki, tańca, filmu lub innych sztuk audiowizualnych jest pracownikiem artystycznym*. Przepis ten wprowadza definicję legalną pracownika artystycznego. Jest to o tyle istotne, że ustawa o działalności kulturalnej różnicuje wyraźnie zakres niektórych uprawnień i obowiązków pracowników instytucji kultury ze względu na posiadanie przymiotu pracownika artystycznego. Chodzi tu o prawo do dodatkowego wynagrodzenia (art. 31a ust. 1 ustawy o działalności kulturalnej), prawo do ekwiwalentu pieniężnego za używanie w pracy

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

własnych narzędzi (art. 31a ust. 2 ustawy o działalności kulturalnej), zasady podejmowania dodatkowego zatrudnienia (art. 31a ust. 4–5 ustawy o działalności kulturalnej) oraz prawo do nagrody jubileuszowej (art. 31b ust. 1 ustawy o działalności kulturalnej).

Wprowadzona w art. 26 ust. 2 ustawy o działalności kulturalnej definicja pracownika artystycznego odwołuje się do rodzaju pracy, która jest wykonywana przez osobę zatrudnioną w instytucji kultury. W świetle komentowanego przepisu praca ta powinna polegać na tworzeniu, opracowywaniu lub artystycznym wykonywaniu utworów w wymienionych w nim dziedzinach. Oznacza to więc, że za pracownika artystycznego może być uznana jedynie osoba podejmująca – w ramach zatrudnienia w instytucji kultury – w przeważającym zakresie aktywność, której rezultatem jest powstanie utworu w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy o prawie autorskim, czyli określonego przejawu działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalonego w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia, jeśli oczywiście można go zakwalifikować do jednej z dziedzin twórczości artystycznej wskazanych w art. 26 ust. 2 ustawy o działalności kulturalnej. W tym sensie, pracownikiem artystycznym jest osoba, która w związku z zatrudnieniem w instytucji kultury podejmuje działalność, z tytułu której występuje jako twórca, współtwórca lub wykonawca określonych utworów z zakresu teatru, muzyki, tańca, filmu lub innych sztuk audiowizualnych. Na tym tle można więc przyjąć, że kluczowy dla ustalenia, czy dana osoba jest pracownikiem artystycznym, będzie charakter podejmowanych przez nią w ramach zatrudnienia czynności, nie zaś nazwa stanowiska pracy ani okoliczność, czy instytucja kultury, w której podjęła ona pracę, ma przymiot instytucji artystycznej, czy nie (S. Gajewski, A. Jakubowski, Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Komentarz, Wydanie 2, Wydawnictwo C.H. Beck).

W przywołanym orzecznictwie wskazano na podobieństwo dodatku stażowego do nagrody jubileuszowej. Podkreślić należy, że zgodnie z art. 141 Prawa o szkolnictwie wyższym pracownikowi uczelni publicznej przysługuje prawo do nagrody jubileuszowej z tytułu wieloletniej pracy. Przysługuje ono każdemu pracownikowi uczelni publicznej, po przepracowaniu określonego okresu (stażu pracy) (por. wyr. SN z 4.6.2008 r., II PK 292/07, Legalis). W przypadku nauczycieli akademickich oznacza to przyznanie nagrody z tytułu wieloletniej pracy wyłącznie o twórczym charakterze. Nagroda ta będzie miała związek z wykonywaniem pracy nauczyciela akademickiego.

Podstawą uzyskania prawa do nagrody jubileuszowej (w świetle ustawy o działalności kulturalnej) jest posiadanie odpowiedniej długości stażu pracy, przy czym nie chodzi tutaj o okres zatrudnienia w danej instytucji kultury, ale całkowity staż pracy w charakterze pracownika artystycznego z uwzględnieniem zajmowanego stanowiska pracy. Nie można zatem postawić znaku równości pomiędzy pojęciem dodatku stażowego a nagrodą jubileuszową. Natomiast podobieństwo to dostrzegalne jest w sposobie definiowania i obliczania nagrody jubileuszowej w przypadku nauczycieli akademickich i pracowników artystycznych instytucji kultury.

Podkreślić należy, że „środowisko twórców” jest środowiskiem niejednorodnym, nie każdy artysta, będąc zatrudnionym na umowę o pracę, będzie wykonywał na rzecz pracodawcy wyłącznie pracę o charakterze twórczym. Jeśli za przykład przyjąć projektanta mebli, to twórczy charakter będzie miało tworzenie projektu mebla, ale takiego charakteru nie będzie miało już wykonywanie mebli lub nadzór nad ich wykonaniem w masowej produkcji. Podobny charakter będzie miała praca projektantów odzieży, czy tatuażysty.

Oznacza to, że każda sytuacja zatrudnienia artysty powinna być w ocenie Ministra rozpatrywana indywidualnie, ponieważ nie każdy artystyczny zawód z definicji polega na stuprocentowym wykonywaniu pracy wyłącznie twórczej. Dzieje się tak w przypadku nauczycieli akademickich, czemu wyraz dano wprost w ustawie, oraz w przypadku pracowników artystycznych instytucji kultury. Jednak charakter zawodów artystycznych nie jest jednorodny i wymaga w związku z tym indywidualnego podejścia.

W świetle powyższego trudno dostrzec w omawianym zakresie systemową dyskryminację przedstawicieli środowiska twórczego. Być może można mówić tu o niekonsekwencji stanowisk orzeczniczych. Jednak Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie posiada kompetencji do komentowania wyroków wydawanych przez niezależne sądy.

Mam nadzieję, że powyższe wyjaśnienia okażą się wyczerpujące.

Z poważaniem

Andrzej Wyrobiec